

Aggteleki aggóalmak

Valamit hoz a víz...

— Ha a Jósva-forrásba belemártjuk a kenyeret, zsiros kenyér lesz belőle. Nem vicc, nézze csak, a sziklából zsír jön — mutat a „tethely” felé Somogyi István, az Aggteleki Tájvédelmi Körzet vezetője.

És csakugyan. Nem mintha kételkedtem volna szavaiban, de a látvány egy kicsit fejbe üti az embert. A vízből még öt évvel ezelőtt szinte inni lehetett, állítják a helybeliek, látszott a belédobott húsfilés. A szakember véleménye szerint egy aránylag letisztult forrást látok. Én viszont, mint-hogy nincs viszonyítási alapom, azt látom, hogy időnként csillogó szigetecskék kergetik egymást, keresik az illeszkedést az egybefüggő, mocsanatlan réteggel. A zsilip előtt, ahol állandó a vízmozgás, olyan félméternyi szélességben felemelkedik a zsír, szinte mérhető a vastagsága. Nem minden ok nélkül, a bányások *tengerszennyre* keresztelték a forrásból táplálkozó tengerszemet. A kis tavon megindult az eutrofizáció, elborítja a nád, a sás, de akad benne műanyagflakon, papírhulladék, koszos zsebkenő, sőt traktor-gumi is. Öszintén csodálom, hogy a pisztrángok még bírják. Bár nem biztos, hogy az ivadékok felnőnek. Egy szuratosképű kissrác társai harsány biztatásból lelkesülve lepkehalóval kergeti őket. Amikor szólunk neki, nem érti: „Mi csak kifogjuk, aztán visszadobjuk...” A felszólítás másodszorra valamelyest erélyesebb, de így sem érti: „De mi csak kifogjuk...” Na, ez így reménytelen. Szerencsére jön az öreganyja, s elviszi őket fagyfaltozni.

Fürdőszoba és felszántás

A tavacska végelgyengüléséhez persze az is hozzájárult, hogy a hosszú évek alatt csupán *vitára* futotta, mindenki bizonygatta, *miért nem nyúl hozzá*. A vízgyűnek túl nagy volt, az erdőgazdaság azt mondta, nem az ő reszortja, de tartózkodott a megyei idegenforgalmi hivatal is, amely pedig fenntartja a kitűnő elhelyezkedésű, de többnyire pangó Tengerszem-szállót.

— Most már ez is a mi feladatunk lesz — mondja *Gavallér István*, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal alig egy esztendeje megalakult észak-magyarországi felügyelőségének igazgatója. — A pénzünkből annyira futja, hogy kikotortassuk a medret, összefüggő vízfelületet alakítsunk ki, környezetét rendbe tegyük... S ahogy nézem, elkéne ide a forráshoz egy zsírfogó berendezés is.

— *De hát miként szennyeződnek a források? A tájvédelmi körzetben igazán veszélyeztető ipari tevékenység nincs...*

— A falu jelenti a legnagyobb gondot. Aggteleken is kiépült a vezetékes vízellátás, majd minden házban van fürdőszoba, ám a szennyvíz eltávolítása, tisztítása nem tartott lépést a hirtelen megnövekvő fogyasztással. Egy hagyományos falusi háztartásban három-négy veder vizet, harminc-negyven litert használtak el, a fogyasztást mérsékelte, hogy a kútból merni és onnan hozni kellett. Most több mint háromszáz liter fogy. Ehhez jön még a szennyezett felszíni víz: az eső feloldja az udvarokban levő trágyát, a sárgás-barnás lé patakokban fut össze és eltűnik a víznyelőkben. A karsztterületen a felszíni vizek szennyeződése sokkal veszélyesebb mint mással, mert *gyorsan lejutnak* a mélybe (a kísérletek tanúsága szerint elég hozzá 15 perc), és tisztulásukra nincs remény. Az Acheron víznyelőben tűnik el Aggtelek tisztítatlan, a Bábalyukban pedig a Cseppkőszálló tisztított szennyvize, ez pedig tovább jut a Baradla-barlang vízfolyásaiba. Megjegyzem: a természetvédelmi hivatal két évvel korábban született rendelkezése értelmében a *tájvédelmi körzet szigorúan védett területére szennyvíz még tisztított állapotban sem kerülhet*. A 16 részvízgyűjtő terület jó részén mezőgazdasági művelés folyik:

szántanak, *vegyszereznek*. A felszántás következménye, hogy a Baradla-barlang mélyebb részeit előnti az *iszap*, sőt némely járatait időnként a bűz is elárasztja. Félő, hogy ez visszaveti az idegenforgalmat, másfelől kipusztulással fenyegeti a barlangi állatvilágot. A hegy belsejében csaknem háromszáz állatfaj tanyázik. Jellegzetes képviselőik az áttetsző, fehér színű vak rákok például már csak elvétve fordulnak elő.

A rend árnyéka

Gavallér István képzettségét tekintve *vegyszermérnök*, korábban évekig a megye üzeminek kéményeivel foglalkozott, pontosan tisztában van a környezetvédelem kerüldőitjaival, a nagy- és kiskapukkal, az illegális játékszabályokkal, a felelősségáthárítás szokásaival. Tudja azt is tehát, hogy ezek meddő, sőt romboló (s egyben idegromboló) játékok, szokások, s végső soron minden ujj a környezetvédelemre mutat. Jobb, ha önként felveszi a kesztyűt.

— A vízminőség óvása konkrétan nem hozzánk tartozik, de mint a terület gazdájának, nem árt tudnunk, mire számíthatunk. Tanulmányoztuk az össze, e témával kapcsolatos szakvéleményt. Ezek jobbára a felszín alatti vizekre, vízjárásra vonatkoznak, ráadásul a szennyeződés mértékét illetően nem egységesek, s elsősorban a *vizuális* megfigyelésre építenek. Szeretnénk végre, természetesen az illetékes hatóságok közreműködésével, konkrét adatokhoz jutni. *Pontosan behatárolni* azokat a víznyelőket, amelyeknél a mezőgazdasági művelés gondot okoz. Próbáljuk rávenni a gazdálkodókat, hogy lehetőleg *évelő növényeket*, lucernát, lóherét termesszenek, amelyek számára a talajt ritkábban kell szántani. A Hazafias Népfront segítségével *társadalmi őrsegeket* kívánunk létrehozni avégett, hogy az emberek megértsék a tájvédelmi körzet jelentőségét. Generális megoldást persze a *csatornázás* és a *szennyvíztisztítás* jelentene. Az erre vonatkozó terveket a VÁTI készíti. Olyan elképzelés is van, hogy az aggteleki szennyvizet átmenetileg Jósváfőre és ott tisztítanák a jósváfővel együtt. Csak hát ez sok-sok millió forintot emésztene fel, s egyelőre nincs miből... Az idegenforgalmi létesítmények is ártnak, de ők sem gazdagabbak.

Aggtelek 192 házában 209 család él. A főutcát kétoldalt kísérő csaknem azonos formájú épületek majd mindegyikén ott a tábla: „Tiszta udvar, rendes ház”. Takaros porták, frissen festett falak, ha eltekintek az építkezések jellegzetes jellegtelenességétől, valóban a rend uralkodik. Aztán Somogyi István lemutat az egyik kanális rácsozatára.

— Ezt nézze meg. Úgy látszik, a rend csak a kirakatra vonatkozik.

Lehajolok. Két helyen is áttörték a kanális falát, a szennyvíz így közvetlenül a csapadékarokba jut. Aztán kezdődik a példák felsorolása. Van, aki megszünt régi kútba vezeti a használt vizet, mások túlfolyót illesztnek a tárolóhoz, így a víz egyenesen az utcára jut. Persze a furfang kimeríthetetlen: olyan is akadt, aki megépítette ugyan a nedvességálló betontárolót, csak éppen a medence alján rejtett megoldással hagyott egy lyukat, amelyen gond nélkül elszívároghat a koszos lé, nem kell várni a szippantós kocsira.

Bódis Istvánné tanácselnöknek úgy tetszik, aligha okozott különösebb meglepetést a megyei környezetvédelmi felügyelőség levele. Így csupán „természetes” dolgot említ.

— Csatornázásra nincs pénz. Meg aztán a miskolci vízmű amúgy sem tudná fogadni. Felszólítottuk a lakosságot, hogy ne a csapadék-elvezető árokba engedjék a fürdőszobák vizét, építsenek beton tárolót, de alig készült ilyen. Elvben mindenki egyetért, de ha az anyagiakról esik szó... Persze miért csak mi áldozunk? Hát

nem ér annyit Aggtelek, hogy csatornázzák? Két éve megoldatlan a szeméttárolás is. Helyben volna ugyan alkalmas terület, de annyi pénzünk sincs, hogy utat építsünk hozzá.

A „szükség” hatalma

Az aggteleki az ország egyetlen karsztvidéki tájvédelmi körzete, amelynek jelentőségét a *barlangjai* (a Baradla a járathosszúság, a cseppkövek szépsége, formagazdagsága stb. alapján egyes táblázatok a világon másodikként, mások hetedikként tartják számon) és az a tény határozza meg, hogy e körzet *bioszféra rezervátum* is, ezt az UNESCO 1978-ban hagyta jóvá. A vizek veszélyeztetésével kezdtem, de éppúgy említhettem volna a bányaművelés okozta *porszenyyeződést* és *zajt*, jellemző, hogy sem az esztramosi mészkőbányában, sem pedig a perkupai őrlőüzemben nincs elszívóberendezés. Vagy említhetném az erdők *tarvágását*, amelynek nyomán szinte azonnal elkezdődik a talajerózió. Gazdasági megfontolásból gyorsabban *növő, tájidegen* fajták telepítését szorgalmazzák az őshonos tölgy és bükk helyett és megérne egy misét a kultúrtörténeti emlékek sorsa is. Nem véletlenül futott ki Somogyi István száján: A környezetvédelem mifelénk az, ami a vicclapoknak az IKV... Igaz, láttam a terveket is. Szó van víztározókról, üdülőfalvakról, víztisztításról és sok minden másról — papíron és távlatokban. Mert nem árt azzal idejekorán tisztában lenni, mit lehet, illetve kell a környékkel kezdeni. Csak hát a jelen tényei is makacsok.

A Baradla-barlang mélye egyelőre csendes szenvedője a felszíni csatározásoknak. Bejáratánál levegőznek a vasárnapi koncert zöld ülőpárnái, *Molnár Ferenc* túravezető most csak a „hangversenyteremig” kalauzol. Messzire amúgy sem mehetnénk, mert a hosszú túra útvonalát az *iszaposodás* miatt lezárták. A feltöltődés jól látható, a víz most áttetsző, de ha esik, bizony megfesti a trágyalé. A szagról nem is szólva. Egyes lefolyóknál időnként hallani, mikor eresztik a szennyvizet... Az iszap kotrása, tekintve, hogy nem gépesíthető, eléggé körülményes. Derékgi éró eszmében caplatnak benne, egyelőre mérik. Enyhe, de kellemetlen szag üti meg az orrunk.

— Ez még a tegnapi koncert emléke — világosít fel a túravezető. — A barlangban nincs toalett. Nem mindenki tud másfél órát végigülni „nélkül”, keres egy sötétebb zugot és... A koncertterem egyben nyilvános illemhely. Ugyanez a helyzet a túráknál is, általában nem fordulnak meg, ha úgy hozza a szükség.

A barlangot évente 240 ezren látogatják.

Szényi Gábor

Mosószerből használhat de nem mindegy, hogy Ne fedkezzen meg tel a használati tanácsadó

Többször TISZ

VEGYIÁRVÁG KERESKEDELMI VÁLLALATI